

Jana Uhlíková

Torzo vícehlasého literátského kancionálu z Moravy z 1. poloviny 18. století

Závěrečná bakalářská práce

Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta a Collegium Marianum – Týnská vyšší odborná škola
Praha 2009

Posudek vedoucího práce.

Úkol zpracovat část barokního rukopisného kancionálu a připravit z něho praktickou edici se zpočátku zdál být jednoduchý a pro bakalářskou práci zcela přiměřený. Bylo po něm sáhnuto poté, kdy se původně zvolené téma z regionální historie (Hudební historie Jáchymova se zřetelem na působení kantora N. Hermanna) ukázalo jako neschůdné – po zjištění, že prvním krokem by musela být orientace v obsáhlé a těžko dostupné německé literatuře.

V tomto případě byl po ruce jeden pramen, čitelně psaný, pohodlně zpřístupněný v elektronické kopii. Pracovní výkon byl tedy předem odhadnutelný a sliboval zajímavou sondu do barokních rukopisných vícehlasých kancionálů. Mimoto dával naději na zpřístupnění pěkné a prakticky upotřebitelné hudby, která by mohla být vítaným obohacením repertoáru neprofesionálních sborů.

Autorka se ujala práce svědomitě, s velkou pečlivostí a invencí při pojmenovávání nastalých problémů. Během práce a postupného seznamování se s logikou pramene se ukázalo, že téma zdaleka není tak jednoduché, jak se původně zdálo. Z příslibované ediční rutiny se stala průkopnická a dobrodružná sonda na pole edice barokních rukopisných kancionálů, kde se editor nemůže odvolat na správný postup ani opřít o zkušenost. Ediční zásady se musí nastavit tak, aby byly přiměřené logice pramene (pokud vůbec nějakou lze vysledovat). Kromě toho, jak potvrdily konzultace se specialisty, s tímto typem pramenů chybí ediční zkušenosti a dodnes se o nich vyjadřují s respektem nejen muzikologové, ale i literární historici a lingvisté.

Jak se postupně projevilo v průběhu práce, zpracováváný pramen v sobě obsahuje snad všechny představitelné problémy barokních rukopisných kancionálů. I přes vzornou vnější úpravu, čitelnost a optickou přehlednost obsahuje různé vývojové varianty písní, pozměněné či porušené zápisy z rozmanitých předloh a s tím související nejednotný zápis textu i hudby, kolísání pravopisu a vliv dialektismů, mimo to také úsporný notový zápis pro vokální a instrumentální hlasy, pozdější zanášky a opravy. Bylo proto mimořádně nesnadné vytvořit zásady, které by byly adekvátní pro každou konkrétní jednotlivinu, a zároveň i jednotné a logické pro celek. Je-li pak autor nadán pečlivostí a sklonem k systematičnosti, může zdánlivě krasopisný a přehledný rukopisný kancionál představovat velice tvrdý oříšek.

Vytvořit jednotné ediční zásady pro vnitřně nejednotný soubor si vyžádalo několikrát zasáhnout do edičních zásad. Ještě v průběhu práce bylo třeba několikrát měnit názor na celek, i vracet předchozí rozhodnutí. Autorka se tohoto úkolu zhostila s mimořádným pracovním nasazením a pečlivostí – je třeba zmínit jen mnohanásobné opravy a korektury při postupném doplňování edičních zásad, i při konečném sjednocování partitur, hudby i textu.

Chtěl bych ocenit zejména mimořádnou pečlivost, se kterou autorka dovedla notovou část až do pečlivých korektur a podrobného zdůvodnění edičních zásahů. Správné a uživateli srozumitelné podložení textu, rozhodnutí o transkripci tóniny u každé písně, rytmický zápis basové linky (v rukopise zároveň jako vokální a instrumentální), správná interpunkce textu, která by respektovala dobový výdechový princip, ale zároveň v praktické edici umožnila orientovat se v ne vždy srozumitelných textech – to vše řadí práci do kategorie edic, kde doslova za každou notou čeká ediční problém.

Při práci se podařilo učinit několik dílčích zjištění k původu a vývoji některých písní. Za všechny jmenujme: píseň *Poslán jest archanděl* (píseň 7), jejíž deklamační nesnáze vedly k odhalení úprav písně v 17. století, dále píseň *Přijde Kristus, Spasitel náš* (píseň 9), která

dokazuje, že vedle mollové varianty známé z jednohlasých kancionálů (zpívá se dodnes, např. jako *Ejhle přijde Pán a Bůh náš*) existovala i v durové variantě, doposud známé jen z některých exemplářů Holanova kancionálu, nebo píseň *Zdravas Maria krásná* (píseň 6) jako dobový překlad německé *Ave Maria klare*, který je v tištěných kancionálech zachycen až v roce 1858. Autorka se pustila i do čtení cenných pozdějších přípisů. Její opatrně formulovaná hypotéza, že kancionál by mohl souviset s kantorským rodem Součků ve východomoravské Blatnici (s. 17) by snad mohl být vodítkem k dalšímu zajímavému pátrání po provenienci pramene a snad i zařadit torzo kancionálu do rodiny dochovaných rukopisných kancionálů z oblasti moravskoslovenského pomezí (Bojkovice, Bzenec, Ostrá Lhota). Prozatím ovšem nejde o více, než o pobídku pro specializovaný regionálně historický výzkum.

Zvláštní pochvalu si zaslouží pečlivá a bezvadná úprava ručně psané partitury, která dodává celku přehlednost. Edice respektuje původní úpravu rukopisného kancionálu, kde je každá píseň na samostatné apertuře a při zpěvu není třeba otáčet listy kromě nejnnutnějších případů. Pokud se vyskytují v textové části nedůslednosti (jazyková nevyrovnanost vzniklá krácením textu, drobné redundance nebo případy, kdy je jednoduchá věc popisována složitě), nahlížel bych je jako důkaz toho, že autorka se s nesnadným materiálem vyrovnávala poctivě a samostatně. Zejména podoba edičních zásad svědčí o tom, že práce musela být dokončena a odevzdána ve chvíli, kdy byla dokončena hlavní část, a teprve nastával čas pro doladování nejlepších form. Proto se ediční zásady mohou zdát v některých detailech nejednotné, nebo zvolené řešení zbytečně komplikované.

Zejména v textové části, ale i v poznámkách pod partiturami, se vyskytují drobné, ale bohužel příliš viditelné chyby – za všechny: opakovaně *Svatonoční muzika* místo *Svaroroční*, jméno *Libor Štěkavec* (s. 7, v poznámce správně *Štukavec*), což nebudiž vykládáno jako autorčina neznalost citované literatury, ale jako typický příklad nezkorigovaných automatických oprav počítače (*quod erat demonstrandum* mimochodem i při psaní tohoto posudku).

Práci **doporučuji** k obhajobě. Vnější úprava formálií v textové části a sloh některých kapitol je důvodem, proč musím, ač nerad, navrhnout známku **chvalitebnou**. Konečnou známku si nicméně dovoluji přenechat diskusi – zejména s přihlédnutím k autorčině mimořádnému pracovnímu výkonu, který převyšuje požadavky kladené na závěrečnou *bakalářskou práci*, její aktivní orientaci ve velmi specializované problematice, a konečně i s přihlédnutím k pečlivě připravené praktické edici, kterou shledávám být velice přínosnou a již v této formě zcela použitelnou.

V Praze dne 26. 5 2009

PhDr. Tomáš Slavický, Ph.D.

